

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 89/04-22

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 9. júla 2004 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Eduarda Báránya a Štefana Ogurčáka prerokoval prijatú sťažnosť J. H., bytom B., zastúpeného advokátom JUDr. E. R., Advokátska kancelária, L. M., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 1295/99 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 1295/99 p o r u š i l právo J. H., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prieťahov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 1295/99 p r i k a z u j e konať bez zbytočných prieťahov.

3. J. H. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Žilina povinný vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. J. H. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 16 030 Sk (slovom šesťnásťtisíc tridsať slovenských korún), ktoré je Okresný súd Žilina povinný vyplatiť na účet advokáta JUDr. Ľ. R. do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 12. mája 2004 č. k. I. ÚS 89/04-10 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť J. H., bytom B. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“ alebo „súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 1295/99.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ podal 29. júla 1999 na okresnom súde návrh na vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Okresný súd v tejto veci podľa tvrdenia sťažovateľa dosiaľ vytýčil iba jedno pojednávanie, ktoré sa konalo 27. júna 2001. Sťažovateľ uviedol, že vyčerpal aj právne prostriedky nápravy tým, že na prietahy v predmetnom konaní podal 9. septembra 2003 sťažnosť podľa § 17 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov. Predseda okresného súdu mu však na sťažnosť neodpovedal. Sťažovateľ je toho názoru, že v napadnutom konaní okresný súd bez akýchkoľvek dôvodov nekoná plynule, čím dochádza k porušovaniu jeho ústavného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Na základe uvedených skutočností sťažovateľ navrhol, „aby Ústavný súd (...) vyslovil porušenie vyššie označeného základného práva, následne prikázal Okresnému súdu Žilina vo veci konať a priznal sťažovateľovi primerané finančné zadostučinenie vo výške 50 000.- Sk.“

Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili obaja účastníci konania: okresný súd, zastúpený jeho predsedom JUDr. P. H., listom z 21. júna 2004 sp. zn. Spr 3513/04 a právny zástupca sťažovateľa stanoviskom k uvedenému vyjadreniu okresného súdu z 1. júla 2004.

Predseda okresného súdu predložil ústavnému súdu vyjadrenie zákonnej sudkyne Mgr. J. M., ktorá uviedla nasledovné relevantné skutočnosti:

„1. Predmetom uvedeného sporu je vypořádanie BSM po rozvode manželstva medzi účastníkmi konania. Vec mi bola pridelená pri mojom nástupe na Okresný súd Žilina dňom 26. 10. 2000. Prvé pojednávanie som vytýčila dňa 15. 3. 2001 na termín 2. 5. 2001. Pojednávanie bolo odročené na neurčito, nakoľko účastníci požiadali o poskytnutie lehoty za účelom mimosúdneho urovnania sporu. Dňa 14. 5. 2001 bolo súdu oznámené, že k mimosúdnej dohode nedošlo, preto som dňa 28. 5. 2001 určila termín pojednávania na deň 27. 6. 2001. Pojednávanie bolo odročené na termín 30. 7. 2001 za účelom výsluchu odporkyne. Následne bolo pojednávanie odročené za účelom zváženia ďalšieho postupu v konaní.

2. Vyporiadavanie BSM patrí medzi náročnejšie právne spory, najmä v prípadoch, kedy je medzi účastníkmi sporná masa BSM, ako aj jeho hodnota. Tak je to aj v tomto konkrétnom prípade. Medzi účastníkmi dochádza k rozdielnym tvrdeniam ohľadne toho, čo má patriť do BSM, ako aj ohľadne hodnoty vyporiadavaného majetku. Na preukázanie svojich tvrdení navrhujú svedecké výpovede blízkych osôb. Ako funkčne mladá sudkyňa som nemala skúsenosti s takýmto druhom sporu a preto po vypočutí účastníkov a podaní návrhov na doplnenie dokazovania som považovala za potrebné riadne zvážiť ďalší postup v dokazovaní tak, aby bol hospodárny aj efektívny. Bolo potrebné naštudovať si k veci aj potrebnú právnu literatúru a judikatúru.

3. Je pravdou, že od uvedeného dátumu som vo veci nekonala. Pokiaľ sa vo veci dlhšiu dobu nekoná z mojej strany, je to spôsobené vysokou zaťaženosťou v mojom senáte,

kedy k dnešnému dňu mám evidovaných 419 nerozhodnutých civilných vecí a 512 nevybavených. Okrem toho mám zostatok vecí z pôvodne pridelenej agendy P, E, Er. Ďalej poukazujem aj na zvýšený nápad nových vecí za uplynulé obdobie a predpokladám, že správa súdu má presné údaje o zaťažnosti v mojom senáte. Poukazujem aj na rôzne zmeny týkajúce sa môjho zaradenia na OS Žilina, ktoré môže zodpovedne zdokladovať štátna správa tunajšieho súdu. Za danej situácie som bola nútená riešiť urgentnejšie veci a preto som nemala dostatočný časový priestor na pokračovanie v uvedenej právnej veci.

4. Pri zbežnom preskúmaní veci som nezistila prekážky postupu súdu podľa § 107 a nasl. O. s. p., ani konanie sťažovateľa, ktoré by spôsobovalo prieťahy.

Záverom by som chcel uviesť, že skutočne mi nie je ľahostajný stav v mojom senáte, kde vzhľadom na množstvo agendy dochádza k prieťahom v konaní aj v ďalších veciach. Snažím sa však daný stav postupne odstraňovať, čo však nie je jednoduché vzhľadom na celkovú situáciu na Okresnom súde v Žiline. Tento stav je dlhodobý a je známy aj najvyšším predstaviteľom štátnej správy justície. Doposiaľ sa nepodarilo prijať také účinné opatrenia, aby sa situácia na OS Žilina podstatne zmenila k lepšiemu, čo by bolo na prospech účastníkov konania z hľadiska odstránenia ich stavu neistoty pri možnosti prejednávania veci bez zbytočných prieťahov.“

Právny zástupca sťažovateľa vo svojom stanovisku k uvedenému vyjadreniu predsedníčky okresného súdu uviedol, že:

«Zastávame názor, ktorý prezentuje predseda OS Žilina JUDr. P. H. vo svojich vyjadreniach z 21. 6. 2004 na Vašu adresu a následne na moju zo dňa 28. 6. 2004, kde konštatuje „Bohužiaľ musím konštatovať, že k prieťahom došlo“.

Na základe týchto skutočností považujeme za kontraproduktívne uvádzanie ďalších okolností k celému prípadu a zaujímanie stanovísk k vyjadreniam zákonnej sudkyne, prípadne predsedu súdu. (...).

Na podanej sťažnosti trváme a v prípade priznania trov právneho zastúpenia za konanie pred Ústavným súdom Vás žiadam o ich úhradu na môj účet. Nakoľko som platcom DPH prikladám tiež príslušné osvedčenie Daňového úradu Lipt. Mikuláš.»

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, ktorej prerokovanie na ústnom pojednávaní – vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou tohto základného práva – inak ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných pre meritórne rozhodnutie vo veci, t. j. rozhodnutie o tom, či namietaným postupom súdu bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (I. ÚS 40/02, I. ÚS 113/03).

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 4 C 1295/99:

Dňa 29. júla 1999 podal sťažovateľ na okresnom súde návrh na vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“) proti Š. H., bytom B. (ďalej len „odporkyňa“). Vec bola zaevidovaná pod sp. zn. Nc 655/99.

Dňa 2. augusta 1999 súd vyzval sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku. Sťažovateľ uhradil súdny poplatok 6. augusta 1999.

Dňa 9. augusta 1999 bol návrh na vyporiadanie BSM zaslaný odporkyňi na vyjadrenie a vec bola zapísaná pod sp. zn. 4 C 1295/99.

Dňa 16. augusta 1999 odporkyňa zaujala písomné stanovisko k návrhu.

Dňa 20. septembra 1999 na základe zmeny rozvrhu práce bola vec určená na prerokovanie a rozhodnutie do senátu Z. H.

Dňa 18. januára 2000 bolo stanovisko odporkyne zaslané sťažovateľovi, aby v lehote jedného mesiaca navrhol dôkazy na rozporné tvrdenia účastníkov konania. Na tento prípis súdu zareagoval sťažovateľ 6. apríla 2000.

Dňa 15. marca 2001 konajúca sudkyňa nariadila pojednávanie na 2. máj 2001.

Dňa 30. apríla 2001 právny zástupca odporkyne telefaxom navrhol odročiť nariadené pojednávanie z dôvodu, že podľa jeho názoru účastníci konania majú záujem uzavrieť mimosúdnu dohodu.

Dňa 2. mája 2001 bolo pojednávanie odročené na neurčito s tým, že sťažovateľovi sa uložilo, aby v lehote do 30 dní informoval súd o tom, či trvá na podanom návrhu.

Dňa 14. mája 2001 sťažovateľ oznámil súdu, že k uzavretiu dohody nedošlo, žiada o nariadenie pojednávania vo veci.

Dňa 28. mája 2001 konajúca sudkyňa nariadila pojednávanie na 27. jún 2001.

Dňa 27. júna 2001 sa uskutočnilo vo veci pojednávanie, ktoré bolo odročené na 30. júl 2001 s tým, že *„prítomní berú termín na vedomie a právnenému zástupcovi odporkyne sa ukladá, aby zabezpečil účasť svojej mandantky na pojednávanie s tým, že v opačnom prípade jej môže byť uložená poriadková pokuta až do výšky 5000.- Sk, prípadne môže byť predvedená cestou polície“*.

Dňa 30. júla 2001 bol v spise zaznamenaný úradný záznam z ktorého vyplýva, že konajúca sudkyňa zmenila uznesenie o odročení pojednávania na určitý termín a na neurčito s tým, že vyzvala účastníkov konania, aby predložili zoznam svedkov, ktorých žiadajú vo veci vypočuť, ako aj uviesť okolnosti, ku ktorým majú byť vypočutí, prípadne ďalšie návrhy na dokazovanie.

Dňa 9. augusta 2001 odporkyňa oznámila súdu mená a adresy svedkov, ktorých navrhla vo veci vypočuť.

Dňa 20. augusta 2001 sťažovateľ oznámil súdu mená a adresy svedkov, ktorých navrhol vo veci vypočuť.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. (...)

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prier'ahov (...).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prier'ahov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníka a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). Ústavný súd pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní o vyporiadanie BSM vedenom pod sp. zn. 4 C 1295/99, v ktorom sťažovateľ vystupuje ako navrhovateľ, došlo k porušeniu jeho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prier'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy.

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o vyporiadanie BSM môže predstavovať určitý stupeň zložitosti súvisiaci s určovaním jej masy, ako aj hodnoty často znaleckým dokazovaním. Doterajší zdĺhavý priebeh napadnutého konania však ústavný nemôže pripísať na vrub faktickej náročnosti prerokovávanej veci.

2. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným pried'ahom.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci a konštatuje, že okresný súd bol danej veci opakovane nečinný a to, konkrétne od 16. augusta 1999 do 18. januára 2000 (päť mesiacov), od 6. apríla 2000 do 15. marca 2001 (jedenásť mesiacov) a od 20. augusta 2001 doteraz (tridsaťštyri mesiacov). Uvedená nečinnosť okresného súdu nie je ničím ospravedlniteľná, pretože počas najmenej štyroch rokov a dvoch mesiacov súd nevykonával vo veci úkony, ktoré mali smerovať k odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľ ako navrhovateľ v predmetnej veci počas súdneho konania nachádza, čo je základným účelom práva zaručeného v citovanom článku ústavy (pozri napr. I. ÚS 41/02). Uvedené obdobia nečinnosti okresného súdu bez akýchkoľvek zákonných dôvodov treba považovať za zbytočné pried'ahy v konaní, ktoré sú z ústavnoprávneho aspektu netolerovateľné. Vzhľadom na uvedenú dlhodobú nečinnosť, okresného súdu ústavný súd konštatuje, že v konaní došlo k pried'ahom, ktoré neboli spôsobené zložitosťou veci ani správaním účastníkov konania, ale v dôsledku postupu okresného súdu. Obranu okresného súdu spočívajúcu v uvádzaní dôvodov, ktoré mali ako objektívne príčiny spôsobiť tieto pried'ahy, nemožno akceptovať. Skutočnosť, že okresný súd mal personálne problémy, ktoré nedokázal riešiť, nemôže byť na ťarchu účastníka konania a nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala zodpovednosť súdu, ktorý je vecne a miestne príslušný na rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil (pozri napr. I. ÚS 156/02).

Vzhľadom na uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľa na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných pried'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

4. V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému

súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

5. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľ požadoval priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 50 000 Sk.

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľa. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať mu aj finančné zadosťučinenie podľa citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľa, najmä vzhľadom na dlhodobú bezdôvodnú nečinnosť okresného súdu považuje za primerané vo výške 40 000 Sk.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

6. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) náhradu trov konania vo výške 16 030 Sk z dôvodu trov jeho právneho zastúpenia.

Náhrada sa priznala za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti zo 17. decembra 2003 a písomné stanovisko k vyjadreniu okresného súdu z 1. júla 2004). Za dva úkony vykonané v roku 2003 patrí odmena v sume po 4 270 Sk a k tomu dvakrát náhrada režijného paušálu po 128 Sk a za jeden úkon, ktorý bol vykonaný

v roku 2004, patrí odmena v sume 4 534 Sk a režijný paušál 136 Sk (§ 13 ods. 8, § 19 ods. 3, § 24 ods. 3 a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb), preto trovy právneho zastúpenia sťažovateľa predstavujú celkom sumu 13 470 Sk, ku ktorej bolo treba pripočítať 19 % DPH, teda sumu 2 559,30 Sk, t. j. trovy právneho zastúpenia sťažovateľa predstavujú celkove zaokrúhlene sumu spolu 16 030 Sk.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd o uplatnených trovách konania sťažovateľa rozhodol tak, ako to je uvedené pod bodom 4 výroku tohto rozhodnutia.

7. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. júla 2004